

Píseň: EZ312 – Kriste, jenž jsi smrt podstoupil; 1.-4. sloka +
modlitba; Oddíl k výkladu: Zj 1, 1-3

Milí,

na posledním setkání jsme zakončili spis Rút. V závěru příběhu Bóaz drobnou lstí přesvědčil bližšího goela – zastánce – Noemi, aby si ji nebral. Ten se tak vzdal levirátního práva i povinností. A tak si Bóaz mohl vzít za manželku *Rút* – nikoli Noemi!

Rút pak byla slavnostně a plně přijata do Božího lidu. Ačkoli Tóra *zakazuje* spřízněnost s Moábcí do desátého pokolení! Už staré židovské výklady s tím mají problém – argumentují tím, že předpis z Dt 23, 4 se vztahuje pouze na muže.

To je škoda, jde o silný a nápadně v Bibli trvale přítomný rozměr: Boží milost nabídnutá všem. Všem, kdo se raději stanou poslušnými Hospodina než vlastní lidské kultury. Ačkoli to znamená tvrdou dřinu, námahu i nepochopení světa. Jak to učinila také Rút.

Také proto největší překvapení zaznělo v úplném závěru příběhu: Rút jednala *tak příkladně*, vskutku abramovsky, že se stala prababičkou krále Davida. Ano, tento sváteční svitek neřeší hlavně nějaký svátek, ale svatost Boží milosti. Stejně jako ostatní biblické spisy. Se Zjevením Janovým nás budou čekat stejná překvapení.

Příběh však nezapomněl ani na tu rezignovanou Noemi. Ta byla také „kontrolní skupinou“ a srovnáním vůči konvertitce Rút z Moábu. Avšak navzdory její rezignovanosti i jí byla dopřána veliká milost – a tak naplněno levirátní právo. Syn Obéd z Rút je také synem Noemi – podobně jako např. Abrahamův Izmael z Hagar byl také Sáro.

Zjevení Janovo

Tak bylo třeba také vybrat nové téma. Vybrali jsme knihu Zjevení Janova. Věnovali jsme tomuto spisu před třemi až čtyřmi

lety během úterků. Ti, kteří jste se tam připojovali, se tak mohou nořit ještě hlouběji do textu a jeho zvěstí.

Řecký název spisu zní Apokalypsis Ióanen. Tak to vypadá, že půjde o *apokalyptickou* literaturu. Která však jinde v Bibli v podstatě není (výjimkou jsou části knihy Daniel a krátké úseky z evangelií). Z dobrých důvodů: Formou je žánr apokalyptiky velmi strhující, obsahově ale v lepším případě nic neříkající. V horším případě pak krmí falešné pověry. Např. o tom, že můžeme vypočítat, kdy přijde konec světa. Jak bude vypadat. Kdo z něj bude zachráněn. A tak, kdo je již dnes „vyvolený.“ Apod.

I Zj tak bylo vždy znovu vykládáno. Dodnes chtějí čtenáři vyčíst alespoň ve Zj „Boží tajemství.“ Nějakou skrytou zvěst, kterou „těm ostatním“ Bůh tají. Ačkoli je to zcela absurdní myšlenka. Právě v křesťanství žádné tajné, ezoterické nauky pro „vyvolené“ *nejsou*. Vše je nabídnuto všem, bez rozdílu.

Slovo „apokalypsa“ pak v moderní době nabralo jiných, nepůvodních významů. Obvykle je chápáno jako „konec světa.“ Stejně mylné jako slovo armageddon – také se vyskytující ve Zj. Ř. apo-kalypsis však znamená pouhé „od-krytí, od-halení“ – tj. „vynesení na světlo,“ něčeho, co je překryto. Tj. co člověk pro svou pýchu sám nevidí. Také proto je termín „Zjevení“ zavádějící, neboť nám zní okamžitě mysticky a mysteriózně. „Odhalení Janovo“ zní naopak správně přízemně. Jako je takřka celá Bible.

Apokalypsa

Tak má být hned zřejmé, že nepůjde o barvitě líčení katastrof konce světa – jak je to pro apokalyptiku běžné. Půjde o odkrytí něčeho, co lidé nevidí – ačkoli by vlastně měli. Jak to připomínají hned první verše. V nich se spis sám identifikuje jako *proroctví*. Tj. jako to, co přinášeli starozákonní proroci – nakonec právě dobrou znalost Starého Zákona potřebujeme pro porozumění *nejmladšímu* spisu Nového Zákona. Protože užívá takřka výhradně prastaře starozákonní obrazy.

Proroci pak nebyli „proroci,“ nýbrž *mluvčí* (hebr. návím). Přinášeli tedy Boží *slovo* – nikoli hlavně vidění. Jako i my brzy

zjistíme, že i ve Zj jde hlavně o *slovo*. Nikoli optické obrazy. A toto „prorocké“ Boží slovo sice popisuje budoucnost, ale budoucnost, která by vlastně měla být všem jasná (srv. SZ proroky). Jenže není – je třeba ji „odkrýt,“ ř. apo-kalyptovat.

Ale pointou starozákonních „proroctví“ je právě *změnitelnost* budoucnosti. Tj. jsou varováním, jaké důsledky bude mít současné jednání, *pokud ho nezměníme*. Také proto začíná celá kniha Zj *dopisy* pronásledovaným křesťanským sborům, nikoli viděním samotným.

Protože však křesťané jinou apokalyptickou literaturu obvykle neznají, působí na nás Zj velmi kouzelně. Neváhejte tedy nahlédnout do SZ i NZ apokryfů. Abyste viděli, jak velký rozdíl je ve formě, a o to větší v obsahu, knihy Zj.

Tento žánr byl totiž právě ve zhruba Ježíšově době velmi živý. „Apokalyps“ vzniklo mezi cca 3. st. př. Kr. a 3. st. po Kr. mnoho (např. Henochova, Abrahamova atd.). Do Bible se nedostala ani jedna. A Zj *jen* proto, že zřetelně *přeznačuje* tento žánr. Zejména obsahově jde o něco zcela jiného – podobně jako překvapila také kniha Rút.

Tak sice uslyšíme na první pohled podivné, zarážející a fascinující obrazy (např. „uvidíme,“ co je za zavřenými dveřmi), ale budeme zjišťovat, že jejich zvěst je vlastně zcela „normální“ – tj. všední. A znovu a znovu se opakující – jako celá Bible.

Tak si trvale připomínejme: Žijeme v době jiného jazyka, kultury, obrazů. Tedy uprostřed pro nás podivných až bizarních obrazů *vystupujme, opouštějme* vlastní kulturní rámec, a přijímejme dobu kolem r. 100 po Kr. pro křesťany. A *zejména* Starý Zákon! Také proto církevní otcové od počátku připomínají: Bez *dobré* znalosti Starého Zákona *nelze* správně rozumět Zákonu Novému!

Kontext

Protože lidé uprostřed strašlivých katastrof a zejm. pronásledování s knihou Zj žádný problém nemívají. Nemají

problém s brutalitou obrazů – je ničím ve srovnání s jejich všedností. A velmi dobře rozumějí i její zvěsti.

Protože v takovém kontextu vzniká kniha Zj – během nebo těsně po druhém nejhorším pronásledování křesťanů. Za císaře Domitiana cca 81-96 po Kr. To je důležité také proto, že *evangelia* vznikají také *během* nebo *těsně po* tom prvním nejhorším – za Nerona (cca 65-70 po Kr.). Což je velmi podobný kontext, v němž vznikají finální podoby takřka všech *starozákonních* spisů (tj. babylonský exil)!

To je proč s celou Biblí v současné Evropě a Západním světě tolik „zápasíme.“ Nemáme totiž s jejich kontextem ani situací společného v podstatě nic. Ani sepsání ani událostí samých. O to víc námahy si musíme dát s *opuštěním* vlastního kontextu, a sestoupením do kontextu vzniku i dění takřka *všech* biblických spisů.

Pro představu: V době sepsání Zj se nacházíme v době a kulturách, které ani *neměly speciální znaky pro čísla*. Pro čísla byla užívána písmena. Tak *neexistuje* žádné „666,“ natožpak jako „d’ábelské“ číslo. Takové znaky ještě cca 500 let po vzniku Zj *nebudou existovat*. Tak hluboce a silně *musíme* opustit své kontexty, máme-li porozumět Bibli – i něco tak „samozřejmého“ a „trvale platného“ jako jsou čísla a jejich znaky. A tak jejich významy.

Předpovídání

Tak ani Zj *není* předpovídáním budoucnosti. Jako to *nedělají* starozákonní „proroci.“ Budoucnost je *vždy* otevřená. Dokud není pozdě. A právě *proroctví* upozorňují, že *bude* jednou už pozdě na změnu, záchranu. Jak o tom po tisíciletí svědčí už židé a Israelci.

Tak by, při troše obecně lidské snahy, bibličtí „proroci“ vůbec neměli být zapotřebí. Ani „Zjevení Janovo.“ Ale z Boží milosti je nám dopřáváno, „odkrýváno,“ co je vlastně dost očividné. Od chvíle, kdy to zahlédneme a pochopíme. Asi jako čísla a písmena.

Tak Zj, stejně jako SZ proroci, mluví *vždy* hlavně o *přítomnosti*. Protože v *přítomnosti* připravujeme *budoucnost*. Vždy.

Nevyhnutelně. Tak nahlížením budoucích důsledků hodnotí, co z přítomného dění, slov, zvyků, činů má cenu. Je dobré. Správné. A co přinese zkázu. Zničení, Zatracení. Třeba i na celé generace (Babylon! Egyptské otroctví!) i tisíciletí (zničení druhého Chrámu!). Také proto Zj začíná *dopisy* sborům – ó, jak apokalyptické, mystické!

Tím vším tak je Zj obsahově plně ortodoxní biblickou knihou. To samé dělají *všechny* biblické spisy – převracejí naši zvrácenost. V níž tak rádi a samozřejmě obětuje budoucnost pro přítomnost. A pak se strašně divíme. A křičíme, jací jsme chudáci a oběti. Jak nápadné to bylo i v knize Rút – jejíž hlavní zvěstí bylo narození mesiášského krále Davida z cizinky, pohanky, nepřítelkyně! A kolik naříkání tam právě *Židovka* vydala – a kolik tvrdé práce pro dobrou budoucnost odvedla Moábka Rút!

Dobový kontext

Tak je také dobře možné, že alespoň části Zj původně vznikly už během doby Neronova pronásledování – a později byly rozšířeny, obohaceny velmi podobným děním za Domitiana. Ano, křesťané skutečně věřili, že v Domitianovi se vrátil Nero. Asi jako dnes *běžně* připodobňujeme někoho ke gestapu, náckům. Hitlerovi, Stalinovi apod.

Všechny novozákonní spisy tedy vznikají v době, kdy byli křesťané vražděni a pronásledováni *právě* pro svou víru v milujícího, laskavého, milosrdného Boha. *To* je, proč stejná vyjádření obyvatel Západního světa nejsou dnes bez dalšího moc přesvědčivá. A naopak vyznání, oběti i způsob života *otroků* v *takové* situaci měly a mají dodnes sílu velikou. Proč by si přece někdo vymýšlel lži, pro které umírá – o milosti, odpuštění, *dobrém* Bohu? Jak to připomíná i úvodní kapitola: Spis vzniká ve *vyhnanství* (Babylon! Egypt!) na ostrově.

O autorovi samém pak nevíme nic v podstatě nic – obsahem ani formou se nepodobá ostatním. Užívá excentrickou řečtinu, mnoho starozákonních obrazů, svébytný způsob myšlení a *vlastní* pojmy.

Ale to, co víme, opět hned vyděluje tuto knihu z apokalyptického žánru: Autor se sám *prozrazuje*. Apokalyptičtí autoři se skrývali pod jmény významných osobností – ale svou identitu tajili. Protože by za svá slova byli pronásledováni. Tak jiné je Zj. A křesťanství obecně. Také proto *ani nemohly* být ostatní spisy tohoto žánru přijaty do žido-křesťanského kánonu.

Tak i autor sám je vyhnán, pronásledován, trpí. Jako praotcové, proroci, Kristus, apoštolové. Příjemce celého obsahu se se jeho slova týkají v první řadě. Nehovoří ze situace spokojeného, zajištěného člověka žijícího v odstupu a bezpečí. Který „blahosklonně“ vypráví něco o pokání, obrácení a „jak si za svou situaci můžeme sami.“ Je tomu právě naopak – jako v případě *všech* biblických knih.

Závěr

U knihy Zj se musíme *extra* namáhat rozumět správně. Zejm. pokud žijeme v situaci vlastně bez zásadních nebezpečí. Kdy nám nejde o život nijak. Natožpak pro náboženskou víru. Protože jsme v *opačné* situaci než ti, kteří biblické knihy psali. A *kterým* byly adresovány v první řadě.

Abychom alespoň *mohli* rozumět správně. Abychom už *četli* pozorně, pomalu, a tak správně. A nechali si líbit slova i obrazy autora i doby. Místo abychom je přizpůsobovali vlastnímu světu a situaci.

Jedině pak můžeme zaslechnout slovo *Boží*.

Píseň: EZ312 – Kriste, jenž jsi smrt podstoupil; 5.-7. sloka +
modlitba Páně
Rozhovor